

Cesta planetami a bytostmi stálic k novému narození*

Tři stadia spánku

Vždy je pro mne uspokojením, když v návaznosti na veřejnou přednášku a veřejná vystoupení mohu promluvit také zde v pobočce v Haagu. Dnes večer se vám pokusím říci něco, co bude intimnějším pokračováním a doplněním toho, co jsem byl schopen vyslovit ve veřejných přednáškách. Pro poznání duchovního světa a pro získání vnitřního soužití s duchovním světem je především důležité vidět ve správném světle to, co můžeme nazvat skrytou stránkou lidské existence. To, že skryté stránky lidského bytí jsou pro celkové posouzení a celkové hodnocení lidského života velmi důležité, neradi přiznávají zevně materialisticky myslící lidé, nicméně je to tak. Lidský život nemůže skutečně poznat nikdo, kdo nedokáže připustit jeho skryté stránky.

Předpoklad toho, že se člověk stane člověkem

Snad bychom mohli vznést námitku vůči bohům, mohli bychom tak vyjádřit, že právě to, co je pro člověka nejhodnotnější, vložili do jeho nejskrytějších stránek života, že mu jaksí nevyjevili, co je pro něj nejcennějším. Ovšem kdyby tomu tak bylo, člověk by ve vyšším smyslu zůstal bezmocným. Ale právě tím přece dospíváme k duchovně-duševním silám, které pak mohou prostoupit celý náš život, že si svou autentickou lidskou důstojnost a své lidství musíme teprve vybojovat, tím, že musíme duchovně-duševně něco dělat, abychom se stali člověkem v pravém smyslu. A v tomto překonání, v této nutnosti nejprve něco dělat, abychom se stali člověkem, v tom spočívá to, co nás může učinit silnými, co nás může naplnit silou právě v nejnvtřnějším nitru naší bytosti.

Abychom si blíže objasnili toto hlavní téma, chci dnes hovořit znovu z jistého hlediska o té skryté straně lidské existence, která se halí do bezvědomí spánku. A také vám chci sdělit něco o tom, co se

* R. Steiner: *Duchovní souvislosti utváření lidského organismu*, GA 218, 6. přednáška v Haagu, 5. listopadu 1922, pozn. vyd.

halí do těch stavů lidského života, které během pozemského života zůstávají nevědomé - do stavů bytí předzemského života a do života po smrti.

Život ve spánku a povaha snů

Život ve spánku se odehrává tak, že s příchodem snů se člověk propadá do bezvědomí spánku, z kterého vychází teprve probuzením, když se svým Já a svým astrálním tělem ponoří do éterného a fyzického těla³⁴⁾, když tedy člověk používá obou těchto organizací jako jakéhosi nástroje k vnímání svého fyzického okolí, aby v tomto fyzickém okolí mohl pracovat svojí vůlí. Sny však mají nanejvýš pochybnou existenci a význam pro lidský život, přijímáme-li je jednoduše pouze tak, jak se nám představují.^{EX21)}

Nevědomé prožívání stavů spánku

To, co se nachází mimo narození a smrt, se halí právě do oné bytosti člověka, kterou si po usnutí již neuvědomujeme. Avšak já vám chci stavy, jimiž zde člověk prochází, popsat tak, jako by byly vědomé. Vědomými se mohou stát jen imaginativnímu, inspirativnímu a intuitivnímu vědomí.³⁵⁾ Ale toto je jen rozdíl v poznání vůči tomu, co každý člověk prodělá v noci ve spánku. Kdo jako moderní zasvěcenec, jako moderní iniciant nahlíží do života spánku, ten ví, jak tomu je. Ale ani pro něho samého se tím ještě život ve spánku nestává něčím jiným, než je pro každého člověka, tedy také pro toho, který jím prochází zcela nevědomě. A tak to, co zůstává nevědomé, můžeme ve shodě se skutečností jednoduše popsat tak, jako by tím člověk procházel vědomě. A to vám nyní vyličím.

Po přechodu sny - jak jsem již poznamenal - člověk přechází z obyčejného vědomí do bezvědomí. Vyššímu nadsmyslovému poznání se toto bezvědomí ve své skutečnosti jeví tak, že člověk bezprostředně po usnutí přichází do jakéhosi rozplývajícího se bytí. Kdyby člověk mohl ke stavu spánku přistupovat vědomě, cítil by se jako vylitý do éterného světa. Cítil by se mimo své tělo, ale nikoli těsně, úzce ohraničený, ale do široka vylitý a své tělo by pociťoval jako objekt, nacházející se mimo něj. Ale kdyby si člověk tento stav uvědomoval, v jeho duši by to zároveň způsobilo vnitřní naplnění určitým strachem nebo úzkostí a člověk by cítil, že ztratil pevnou

oporu svého těla, cítil by se jako nad propastí.

To, co nazýváme prahem k duchovnímu světu, zde musí být z toho důvodu, že člověk se musí teprve připravit na tento pocit ztráty opory, kterou mu poskytuje jeho fyzické tělo, musí se naučit nést v duši onu úzkostlivost, zapříčiněnou tím, že zpočátku stojí tvář v tvář něčemu zcela neznámému, neurčitému.

Objektivita duševně-duchovního strachu ve spánku

Tento pocit úzkosti obyčejný spáč nemá ve vědomí, ale přesto ho podstoupí. Vždyť to, čím je např. ve fyzickém denním životě strach, se projevuje - byť v jemných - procesech fyzického těla, např. v jistých cévních činnostech - ty jsou jiné, pokud má člověk strach, než když ho nemá. Vedle toho, co člověk cítí ve vědomí jako neklid, se tedy děje něco objektivního. Tuto objektivitu duševně-duchovního strachu člověk prožívá, když branou spánku vstupuje do stavu spánku. Ale tento pocit úzkosti je zároveň spojený s něčím jiným - s pocitem hluboké touhy po božsky-duchovní skutečnosti, která svět prostupuje a protkává.

Vliv touhy člověka po duchovní skutečnosti v prvním stadiu spánku

Člověk by se ihned ocitl v tomto strachu a v této touze po božském světě, kdyby první okamžiky (nebo pro mnohé lidi snad hodiny) po usnutí prožil při plném vědomí. Okolnost, že se během bdělého denního života cítíme nábožensky naladění, v první řadě závisí na tom, že do naladění dne působí právě tento pocit úzkosti a touhy po božském. Do fyzického života do jisté míry přemítáme duchovní zážitky, které nás naplňují následným účinkem té úzkosti, která nás žene k tomu, že chceme poznat to, co je ve světě skutečné; naplňují nás následným působením oné touhy, kterou si neseme ve spánku a která se vyjadřuje v náboženském citění za denního bdění.

Rozštěpení duše v dalším stadiu spánku

Ale tak je tomu pouze v prvních fázích po usnutí. Jak spánek postupuje dále, nastává něco zvláštního. Duše je jakoby rozštěpená, jakoby rozdělená do mnoha duší. Kdyby člověk vědomě prožíval tento stav, který dnes může vědomě pozorovat jen moderní zasvěcenec, připadal by si, že ztratil sám sebe, že existuje jako mnoho duší. Všechny tyto jednotlivé duševní bytosti, které jsou vlastně jenom stínovými obrazy duší, představují něco, do čeho se ztratil. V tomto stavu lidská bytost vypadá různě, podle toho, zda ji pozorujeme před mystériem Golgoty nebo po něm. Proti rozštěpení duše do obrazů mnoha duší dnes člověk potřebuje vnější kosmickou pomoc.

V dávných dobách předcházejících mystériu Golgoty zasvěcenci dávali lidem prostřednictvím svých učitelů, které posílali za lidmi do světa, jisté náboženské pokyny, jež v bdělém denním životě vyvolávaly odpovídající city. Tyto pokyny, které pak lidé realizovali také v kultických obřadech, posilovaly jejich duše, takže si určité doznívající působení tohoto náboženského naladění vnášeli do
spánku.

Vzájemné působení spánku a bdění a vliv náboženského naladění

Vidíte tedy, že spánek a bdění na sebe vzájemně působí! Najednou straně, člověk ve své touze po Bohu, v první fázi spánku prožívá něco, co ho v bdělém stavu nabádá rozvíjet náboženství. Rozvíjí-li se náboženství v bdělém stavu (ve starých časech ho rozvíjeli zasvěcenci), působí pak zpětně na druhou fázi po usnutí - duše se díky dozrívajícího náboženského naladění cítí dostatečně silná, aby mohla snést své rozštěpení, aby v této mnohosti mohla vůbec obstát.

Závažné následky nenáboženské doby

Potíž lidí, kteří nejsou nábožensky založeni, je vlastně v tom, že postrádají noční pomoc proti rozštěpení duše do mnoha obrazů, a že to, co prožijí, pak bez náboženského posílení přenášejí do svého denního života. Neboť všechno to, čím v noci procházíme, se ve svém následném vlivu přenáší do denního života. Není to tak dávno, co náboženská lhostejnost a ateismus mezi lidmi ještě nehrály tak velkou úlohu jako v 19. století. Lidé měli stále ještě dozvuky toho, co dřívější, poctivější náboženské doby pro lidi znamenaly. Ale jelikož nenáboženská doba stále pokračuje, bude mít závažné následky. Ze svých stavů spánku budou lidé přenášet do svého denního života následné působení této rozpolcenosti duše, což přispěje zejména k tomu, že člověk během svého denního života nebude mít ve svém organismu konsolidující síly pro to, aby ve svém organismu mohl správným způsobem např. rozdělit účinek potravin. Následky bezbožnosti se budou v příští, nepřilíš vzdálené době, projevat také závažnými lidskými nemocemi.

Nesmíme si myslet, že duchovně-duševní bytí nijak nesouvisí s fyzickým! Samozřejmě, že nesouvisí takovým způsobem, že by to, co se dnes vyvíjí jako ireligiozita, snad jacísi démoničtí bohové trestali chorobami. Třebaže tento vztah se neodehrává takovým vnějším způsobem, přece jen se vyskytuje vnitřní souvislost mezi

tím, čím člověk duchovně-duševně prochází, a tím, jaký je jeho fyzický stav.

Blahodárný vliv spánku a duchovně vědecké myšlení

Aby člověk během svého denního bdělého stavu zůstal zdravý, potřebuje do svého života ve spánku vnášet pocit své sounáležitosti s božsky-duchovními bytostmi, do jejichž dění se během života ve spánku noří svým nepomíjivým duchovním jádrem. A správné duchovně-duševní síly pro ozdravení svého denního bdění může člověk přinést jen ze svého správného postavení v duchovně-duševním světě mezi usnutím a probuzením.^{EX 22)}

Druhá fáze spánku a kosmický prožitek napodobení planetárních pohybů

Během druhé fáze spánku sice člověk (namísto svého obvyklého fyzického vědomí) nedosáhne až ke kosmickému vědomí, nicméně má kosmické prožívání. Třebaže si toto kosmické prožívání uvědomuje teprve zasněvenec, mezi usnutím a probuzením je prožívá každý člověk. Během druhé fáze spánku je člověk v takovém životním stavu, že jeho nitro vykonává napodobení pohybů planet naší sluneční soustavy, zatímco během dne se prožíváme ve svém fyzickém těle. Když o sobě mluvíme jako o fyzických lidech, říkáme: Máme v sobě svoje plíce, svoje srdce, svůj žaludek, svůj mozek a tak dále - to je naše fyzická niternost.

Naší duchovně-duševní niterností ve druhé fázi spánku je pohyb Venuše, pohyb Merkuru, pohyb Slunce a pohyb Měsíce. Celou tu proměnlivou hru pohybů planet naší sluneční soustavy neneseme v sobě přímo, neneseme v sobě samotné planetární pohyby, nýbrž jejich následné utváření, které je pak naší vnitřní organizací. Nejsme rozprostřeni do celého planetárního kosmu, ale oproti své denní fyzické velikosti jsme nesmírně velicí. Ačkoli si během každého stavu spánku neneseme v sobě skutečnou Venuši, máme v sobě následné utváření jejího pohybu. A oběhy pohybů planet v astrální substanci, které se zde, v našem duševnu-duchovnu odehrávají mezi usnutím a procitnutím, v druhé fázi spánku, se podobají oběhu naší krve, která - podnícena pohybem dýchání - během dne cirkuluje naším fyzickým organismem. Takže během

noci máme v sobě jako svůj vnitřní život jakýsi otisk celého kosmu, který v nás cirkuluje.^{EX23)}

Spojení s Kristem

Abychom mohli prožívat tuto cirkulaci následního planetárního působení, musíme nejprve projít rozštěpením duše. Jak bylo řečeno, dávným lidem před mystériem Golgoty dávali jejich zasvěcenci pokyny k tomu, aby mohli snést toto duševní rozštěpení a aby se jejich duše dokázala správně orientovat v těch pohybech, které tvoří její vnitřní život. Po mystériu Golgoty vstoupilo na místo této staré nauky něco jiného. Vstoupilo to, co si člověk může vnitřně osvojit jako pocit, jako vjem, jako duševní život a duševní naladění, když se cítí opravdu spojen s tím, co Kristus na Zemi vykonal pro lidstvo skrze mystérium Golgoty. Ten, kdo se cítí spojený s Kristem až do té míry, že se v něm naplňují Pavlova slova: „Ne já, ale Kristus ve mně,“ ten tímto spojením s Kristem a mystériem Golgoty vyvinul pro své vnímání něco, co působí dál do spánku, takže má nyní sílu překonat rozštěpení duše a vyznat se v labyrintu planetárních drah, které jsou ve spánku jeho nitrem. V tomto labyrintu se přece musíme orientovat i přesto, že to, čím je pro duši oběh planet namísto denního krevního oběhu, který nadále pokračuje v zanechaném fyzickém těle, ve svém nitru vědomě neneseme.

Třetí stadium spánku a zážitek stálic

Když tímto projdeme, přicházíme do třetí fáze spánku. Děje první fáze spánku působí dál, ale v třetí fázi spánku se k nim přidávají zážitky další fáze, které bych chtěl nazvat zážitkem stálic. Poté, co jsme prožili oběh napodobenin planet, prožijeme skutečně uspořádání stálic, to, co bylo v starších dobách nazýváno znameními zvěrokruhu. A toto prožívání je nutné pro duševní stránku člověka, neboť člověk musí do svého bdělého života vnášet následné účinky tohoto zážitku stálic, aby měl vůbec sílu neustále z duše ovládat a oživovat svůj fyzický organismus.

Během noci člověk v kosmické úzkosti a touze po Bohu skutečně prochází určitou éternou před-fází. Potom prochází planetární fází, když ve svém astrálním těle pociťuje nápodoby planetárních pohybů. Fází stálic pak prochází, když se cítí tak (nebo by se tak

cítil, kdyby měl vědomí), jako by prožíval své vlastní duševně-duchovní nitro jako nápodobu nebe stálic.

Působení měsíčních sil kosmu

V člověku, který takto pohlíží na fáze spánku, vzniká každou noc významná otázka. Lidská duše, astrální organismus a bytost Já vystupují ven z fyzického těla, jejich nitro se naplňuje napodobenou planetárních pohybů a uspořádání stálic. Proč se tedy člověk každé ráno, po každém spánku, znovu vrací do svého fyzického bytí?

Tady se iniciační vědě ukazuje, že člověk by se opravdu nevrátil zpět, kdyby se poté, co vstoupí do pohybů planet a uspořádání stálic, při tomto vyrůstání do nápodob kosmického bytí, nevžíval také do měsíčních sil.

Člověk se vžívá do duchovních měsíčních sil, do těch sil kosmu, které mají své otisky ve fyzickém Měsíci a v proměnách fyzického Měsíce. Zatímco všechny ostatní síly planet a stálic člověka vlastně vysouvají vzhůru z fyzického těla, síly Měsíce ho stále znova a znova probuzením přivádějí zpět do jeho fyzického těla. Měsíc vůbec souvisí se vším, co člověka z duchovního bytí přivádí k fyzickému bytí. Je také lhostejné (nezáleží přece na fyzické konstelaci, i když ta má určitý význam), zda se jedná o novoluní nebo úplněk, přibývající nebo ubývající měsíc, neboť v duchovním světě je Měsíc vždy

přítomen - vždy jsou to měsíční síly, které člověka doprovázejí zpátky do fyzického světa, do jeho fyzického těla.^{EX24)}

Vidíte, že zatímco jsem vám jen stručně popsal, čím člověk prochází mezi usnutím a probuzením, v tomto podání je zároveň obsažen obraz pobytu člověka v duchovním světě vůbec. A tak tomu také je. Každou noc v podstatě prožíváme otisk toho, čím procházíme mezi smrtí a novým zrozením. Když imaginací, inspirací a intuicí pohlížíme nazpět do před-zemského života, nejprve se zahlédneme jako duchovně-duševní lidská bytost ve velmi časném stadiu svého před-zemského bytí. Spatřujeme se tak, že máme kosmické vědomí. Tady nejsme jen v životě, který nese v sobě nápodoby kosmického bytí jako v životě ve spánku, ale skutečně jsme vyliti do skutečného kosmu.

Duchovní zárodek fyzického těla

A přibližně uprostřed života mezi smrtí a novým zrozením se naprosto vědomě cítíme jako duchovně-duševní bytost - s daleko jasnějším, intenzivnějším vědomím, než jaké bychom mohli mít na Zemi - obklopená božsky-duhovními bytostmi, božsky-duhovními hierarchiemi. A tak jako na Zemi pracujeme s přírodními silami a za nástroje máme vnější fyzické předměty, tak se odehrává součinnost mezi námi a bytostmi vyšších duchovních hierarchií.

A v čem spočívá tato práce? Tato práce spočívá v tom, že duchovně-duševní člověk ve spojení s nesmírným počtem vznešených bytostí kosmu utkává v duchovnu duchovní zárodek svého fyzického lidského těla. I když se vám může zdát zvláštní, utkat fyzické lidské tělo jako duchovní zárodek z kosmického vesmíru, je to ta největší, nej významnější práce, která je vůbec ve vesmíru myslitelná. A lidská duše ve stavu, který jsem charakterizoval, na tom nepracuje pouze sama, pracuje na tom s celými zástupy božsky-duhovních bytostí. Představíte-li si to nejkomplicovanější, co vůbec může být vytvořeno zde na Zemi, bude to primitivní a jednoduché oproti mocnému duchovnímu tkaní kosmické velikosti a grandiosity, které se zde tká, a které se pak počítám a porodem svine, zhustí do sebe, prostoupí se fyzickou pozemskou hmotou a stane se fyzickým lidským tělem/

Hovoříme-li o zárodku zde na Zemi, hovoříme o malém zá-

rodku, který se potom stane poměrně velkým, neboť ve srovnání s lidským fyzickým tělem má tento kosmický duchovní zárodek obrovský rozměr. Když člověk od onoho okamžiku, který jsem vám naznačil, žije vstříc svému zrození, tento velkolepý duchově-duševní lidský zárodek se stále více a více zmenšuje a člověk ho neustále zpracovává se zřetelem na to, že pak bude svinutý do sebe a zhuštěný do lidského fyzického těla

Opravdu ne nadarmo starší zasvěcení (na základě jistého jasnozření, které však již nemůže být naším způsobem vidění, třebaže novější iniciační věda nám ukazuje totéž) nazývali lidské tělo „chrámem bohů“. Skutečně jím je, vždyť jej lidská duše mezi smrtí a novým zrozením pokaždé utkává s božskými bytostmi z kosmu. A potom je mu jistým způsobem, který ještě popíší, dána jeho fyzická podoba. Když člověk v popsaném stadiu tká svůj duchovní zárodek fyzického těla, je v duševním rozpoložení, v duševním naladění, které můžeme srovnat jen s tím, co moderní zasvěcenec nazývá intuicí. Člověk žije se svou duší v činech bohů. Je zcela vylit do kosmického božského života. V tomto středním stavu mezi smrtí a novým zrozením prožívá člověk to, čím žijí bohové.

Stav mezi smrtí a novým zrozením a narůstající vědomí Já

Ale to se mění, jak člověk postupuje dále k početí nebo zrození. Do jisté míry má pak ve vědomí pocit, že božsky duchovní bytosti vyšších hierarchií se od něho stahují nazpět. A objevuje se mu pouze něco jako zjevení, jako odlesk, jako by se bohové stáhli zpět, ale jejich mlhavé paobrazy ještě stály před člověkem, a jako by byl tkán jakýsi závoj, mlhavý následný obraz toho, co se dříve

* Blíže viz Max Hoffmeister, *Záhady početí*, Fabula 2010, pozn. vyd.

tkalo v realitě. Intuitivní vědomí, které člověk měl předtím, nyní přechází v kosmické inspirované vědomí. Člověk již nežije s božsky-duchovními bytostmi, ale žije s jejich zjevením. Ale právě proto se v jeho duševním vědomí stále více a více vytváří vnitřní Já. Chtěl bych říci, že ve vysokém stadiu života mezi smrtí a novým zrozením, kdy člověk žije s božsky duchovními bytostmi vyšších hierarchií, Já ještě nemá žádnou vnitřní sílu a vnitřně si sebe sama uvědomí teprve tehdy, když se bohové stáhnou zpět a působí tu jen zjevení bohů. Odlesk bohů a jeho vyzařování dospívá do jakéhosi

inspirovaného vědomí, ale člověk se začíná cítit jako osobitá bytost. A to, co zde v člověku procítá nejdříve, je určitý druh touhy, určitý druh žádostivosti.

Proč se člověk chce vtělit se na Zemi

Uprostřed mezi smrtí a novým zrozením člověk na svém duchovním zárodku pracuje jaksi z hlubšího, vnitřního uspokojení. Na své fyzické tělo sice pohlíží jako na svůj cíl v příštím zemském životě, ale není proniknut žádostivostí, pouze obdivem a okouzlením tím, co vlastně je, obecně řečeno, toto fyzické lidské tělo. V okamžiku, kdy člověk již nežije v božských světech, ale žije ve zjeveních božských světů, se v něm probouzí žádostivost opět se vtělit na Zemi. Tato touha znovu se vtělit na Zemi se v něm probouzí právě tehdy, když jeho vědomí Já stále více sílí. Člověk se do jisté míry vzdaluje od božských světů a blíží se k tomu, čím se potom stane jako pozemský člověk. Tato žádostivost stále sílí a mění se také to, co člověk zevně vidí. Předtím člověk žil v ryzí bytostnosti, v božsky-duchovních hierarchiích, a cítil se s nimi zajedno. Hovořil-li o svém nitru, tak to byl kosmos, ale kosmos - to byly bytosti, bytosti se vznešenými úrovněmi vědomí, s nimiž společně žil. Nyní je zde jen vnější odlesk a v tomto vnějším odlesku se pozvolna objevují první obrazy toho, co jsou pak následné obrazy božsky-duchovních bytostí. Z bytosti, kterou člověk nahoře poznal jako vysokou sluneční bytost, přichází zář a v této záři se jistým

způsobem objevuje Slunce viděné zvenčí, ze světa. Na Zemi vzhlížíme vzhůru ke Slunci, ale když sestupujeme dolů, vidíme nejprve Slunce z druhé strany. A vynořuje se nejen Slunce, ale objevují se také stálice a za stálicemi se vynořují planetární oběhy. A když se vynořují pohyby planet, vynořuje se zcela konkrétní druh sil - duchovní síly Měsíce, které nás činí svými zajatci. Ony jsou nyní těmi, které nás postupně přivádějí do pozemského života.

To je skutečně pohled, který se naskytá člověku sestupujícímu z kosmických světů do pozemského života - prožívání božsky-duchovních hierarchií přechází k jejich obrazům. Ale obrazy bytostí se pozvolna stávají souhvězdími a člověk sestupuje do něčeho, co ovšem vidí zpočátku zezadu; vstupuje do toho, co se mu zde na Zemi jeví jako kosmos. To, co zde člověk koná, lze poznávat i v detailech, a to, čím zde člověk prochází, může moderní iniciační věda poměrně dobře objasnit.

Právě na základě jednotlivostí v této oblasti vlastně poznáváme život. Neboť nikdo, kdo člověka pozoruje jen v souvislosti s pozemským životem, život nezná. Co pro nás totiž znamená naše spojitost s pozemskou existencí? V nesmírně dlouhých dobách mezi smrtí a novým narozením pro nás Země zpočátku není ničím a vše, co k nám vyzařuje jen jako něco vnějšího, se pro nás v této dlouhé době proměňuje v celé světy bohů, v nichž potom žijeme. Ve své vnější podobě, jako hvězdy, se nám pak opět ukazují teprve tehdy, když se blížíme k Zemi, k novému pozemskému životu.

To, co člověk utkal nejprve jako duchovní zárodek svého fyzického těla, zprvu vnímá jako sjednoceno s celým kosmem, s duchovním kosmem. Když posléze vidí jen zjevy božsky-duchovních bytostí, stává se mu duchovní zárodek stále více a více jeho tělem, které je nyní napodobením kosmu. A z tohoto jeho těla vychází touha po pozemském bytí a po vědomí Já v jeho fyzickém těle.

Rozdílný vliv Měsíce na mužskou a ženskou osobnost

V tomto těle je mnohé ještě nedotčeno pozemským fyzickým bytím, neboť je to duchovní tělo. V jistém stadiu je pro ně zpočátku ještě zcela nerozhodnuto, zda člověk ve svém příštím pozemském životě bude osobností mužskou nebo ženskou. Neboť po celou dobu mezi smrtí a novým zrozením, až do velmi pozdního stadia, předcházejícího našemu narození na Zemi, nemá žádný smysl ptát se po muži či ženě. Jsou zde úplně jiné poměry než ty, které se na

Zemi zrcadlí v podobě muže nebo ženy. V duchovním světa sice také existují poměry, které se potom zrcadlí na Zemi, ale to, co se pak na Zemi objeví jako muž a žena, nabývá na významu až poměrně pozdě, před sestupem na Zemi. Až do detailů pak můžeme sledovat lidskou bytost, která se na základě určitých dřívějších karmických souvislostí domnívá, že bude nejlepší, když nadcházející pozemský život prožije jako žena, jak si při sestupu do pozemského bytí pro spojení s fyzickým lidským zárodkem volí dobu, jež se zde na Zemi považuje za dobu úplňku. Můžeme tedy říci, že dívá- me-li se ze Země, z některé krajiny na úplněk, je to doba, kterou si volí bytosti sestupující k Zemi, jež se chtějí stát ženami. Teprve zde se to rozhoduje.

Doba novoluní je zase dobou, kterou si volí bytosti sestupující na Zemi, jež se chtějí stát muži. Do pozemského bytí tedy člověk vstupuje branou Měsíce. Ale síla, kterou potřebuje muž, aby vstoupil do pozemského života, pak proudí ven do vesmíru; člověk jí jde vstříc, když přichází z vesmíru a ona z Měsíce září, když je pro Zemi novoluní. Sílu, kterou potřebuje žena, Měsíc vyzařuje, když je úplněk - jeho ozářená strana je obrácená k Zemi, jeho neosvětlená strana je obrácená do vesmíru, a právě tuto sílu, kterou Měsíc vysílá do vesmíru svou neozářenou stranou, potřebuje lidská bytost, pokud se chce stát ženou.

To, co jsem vám teď popsal, vám ukazuje, že stará myšlenka astrologie, kterou dnes obyčejní astrologové dovedli do úplné dekadence, měla své dobré opodstatnění. Jen musíme věci umět vnitřně nahlížet tak, jak spolu skutečně souvisejí. Ani ve fyzické konstelaci nesmíme spatřovat pouze výpočty, ale musíme odhalit také odpovídající duchovní stránku. Pak je možné opravdu jít až do detailů.

V určitém stadiu tedy člověk přichází z kosmu dolů a z duchovního kosmu vstupuje do éterného kosmu. Nyní vlastně hovořím ještě o éterném kosmu, fyzično hvězd a také fyzično Měsíce přitom беру na zřetel méně. Podstatný moment, okamžik, kdy se člověk rozhoduje sestoupit na Zemi, závisí, jak jsem popsal, na měsíčních fázích. Během tohoto sestupu je člověk častěji vystavený úplňku nebo novoluní a tak se může stát, že se nejprve vystaví do jisté míry rozhodujícímu novoluní, aby se stal mužem, nebo rozhodujícímu úplňku, aby se stal ženou. Sestupování ovšem nejde tak rychle a on zůstane delší dobu osvětlen, a přestože sestupuje za novoluní jako

muž, může se rozhodnout, že se ještě vystaví úplňku.

Pokud se tedy člověk rozhodl sestoupit jako muž a použil k tomu sil novoluní, ještě během svého sestupu má k dispozici další měsíční fázi, tj. fázi úplňku. Měsíčními silami se pak naplňuje tak, že ty již nepůsobí na to, zda bude mužem nebo ženou, ale především na jeho organizaci hlavy a na to, co zvnějšku, z kosmu souvisí s organizací hlavy, když nastává konstelace, o které jsem právě hovořil. Když se tedy člověk během novoluní rozhodl, že bude mužem, ale potom dále žije v kosmu a ještě tedy úplně neprošel měsíčním vlivem, ale vystavil se také nejbližší době úplňku, pak působením sil Měsíce v tomto stavu získává např. hnědé oči a černé vlasy. Můžeme tedy říci, že způsob, jak člověk prochází okolo Měsíce, neurčuje jen jeho pohlaví, ale také barvu jeho vlasů a očí. Jestliže člověk prochází kolem úplňku jako žena a potom se ještě vystaví novoluní, může obdržet modré oči a blond vlasy.

Jakkoli groteskně to působí, přesto jsme způsobem svého prožívání z hlediska kosmu předurčeni k tomu, jak se jako duchovně-duševní bytost začleníme do svého fyzického a éterného organismu. Dopředu není vůbec rozhodnuto, zda se budeme blond nebo černovlasí. To rozhodují teprve měsíční síly, když kolem nich procházíme při svém sestupování z kosmu do pozemského bytí.

Vliv planetárních sfer na utváření pozemského života

A podobně jako procházíme okolo Měsíce, který nás vlastně uvádí do pozemského života, procházíme kolem ostatních planet. Není lhostejné, zda tím či oním způsobem mjííme, řekněme, Saturn. Okolo Saturnu můžeme procházet například tak, že ve zvláštní konstelaci působí společně síla Saturnu a síla Lva ve zvěrokruhu. Procházíme-li touto oblastí právě tehdy, když je Saturn ve své síle posilován Lvem ve zvěrokruhu, získáme tím v duši (ovšem podmíněno naší předchozí karmou) sílu chytře se vypořádat se svými vnějšími životními náhodami, takže nás vždy nepřemohou. Stojí-li Saturn více, řekněme, pod mocí Kozoroha, pak se staneme slabými lidmi, kteří klesají pod vnějšími životními poměry.

Toto všechno si neseme v sobě, když z kosmu připravujeme svůj pozemský život. Přirozeně to lze překonat odpovídající výchovou, ale nikoli tak, že podle názoru materialistů řekněme, že to všechno je nesmysl a nemusíme si toho vůbec všimát - ale můžeme to překonat právě tím, že tyto síly budeme skutečně rozvíjet. V budoucnosti se lidstvo bude muset opět naučit nejen přihlížet k tomu, zda dítě dostává dobré mléko a dobrou stravu (proti těmto ohledům nesmíme vůbec nic namítat), ale také se bude muset znovu naučit přihlížet k tomu, zda v tomto či onom člověku působí síly Saturnu nebo Jupiteru či jiných planet pod tím či oným vlivem.

Předpokládejme, že člověk, který vlivem své karmy v sobě nese síly Saturnu s nepříznivým vlivem, např. Kozoroha nebo Vodnáře, je vystaven všem životním těžkostem. Chceme-li takového člověka posílit, bude dobré co nejpečlivěji hledat jiné síly. Budeme se například ptát, zda prošel sférou Jupiteru, sférou Marsu nebo některou jinou sférou. A jedině tak budeme moci jedno druhým úspěšně korigovat nebo paralyzovat.

Člověka totiž musíme vnímat nejen v souvislosti s tím, co ve svém pozemském životě začíná pít a jíst, ale musíme se jej naučit pozorovat v souvislosti s tím, čím se stává, když prochází kosmickými sférami ve svém životě mezi smrtí a novým narozením.

Spojení éterého organismu s tím, co si člověk připravil skrze rodiče

Když je člověk již blízko své pozemské životní dráze, prožívá určitý druh ztráty své bytostné podstaty. Podle mého popisu jste

viděli, že člověk je spojený s tím, co si utkal jako duchovní zárodek svého fyzického těla. Tento duchovní zárodek ještě protkal zkušenostmi při sestupu stálicemi a planetami, ale v určitém stadiu, již zcela blízko početí a zrození, zde pak duchovní zárodek není, protože mezitím se svými silami sestoupil na Zemi jako soustava sil. Z člověka tedy odpadl. Na Zemi se samostatně spojil s dědičnou fyzickou substancí, která se mu dává skrze předky, skrze otce a matku. To, co se tu v organismu tká, tedy na Zemi sestupuje dříve než člověk jakožto samostatná duchovně-duševní bytost.

Když člověk cítí, že to, co kdysi v kosmu sám utkal, odevzdal rodičům, pak je v posledním stadiu před svým zemským životem vlastně schopen přitáhnout si ze světového éteru to, co sám potřebuje jako éterný organismus - a to proto, že již nemá co tkát na svém fyzickém těle, které je v podstatě hotové a také je již odevzdáno a včleněno do toku dědičnosti. Nyní si shromažďuje svůj éterný organismus a společně s tímto éterným organismem se spojuje s tím, co si připravil skrze rodiče. Přebírá své fyzické tělo, v němž je smršťeno celé kosmické tkanivo duchovního zárodku, do něhož bylo vetkáno všechno, co s ním člověk spojil při svém sestupování a přechodu tou či onou hvězdnou sférou.

Skrze novoluní nebo úplněk však neprochází libovolně a mužem nebo ženou se nestává libovolně, také nezískává černé oči, blond vlasy nebo modré či hnědé oči jen tak, ale to vše vnitřně souvisí s výsledky jeho dřívější karmy.

Na základě toho všeho si ujasníte, že zatímco člověk ve stavu spánku prochází jen následnými obrazy planetárního světa, světem stálic jakožto svým nitrem, nyní mezi smrtí a novým zrozením prochází těmito světy v jejich skutečnosti. Prochází jimi a stávají se jeho nitrem. A jsou to vždy měsíční síly, které nás přivádějí zpět na Zemi. Tímto se podstatně liší od všech ostatních hvězdných sil.

Přivádějí nás zpět na Zemi nejen ve spánku, ale také po prožití všeho toho, co jsem zde nastínil, abychom dospěli k životu na Zemi.

Morální kvalita člověka — druhý člověk v nás

Podívejme se ještě jednou na to, čím je mezi usnutím a probuzením astrální organizace a organizace Já mimo fyzické tělo. Není utkána z fyzických kostí ani z fyzické krve, ale je to duchovně-

duševní složka, do níž je vetkána celá naše morální hodnota. Tak jako se v bdění skládáme z kostí a nervů, tak to, co z nás při usnutí vychází a při probuzení do nás opět vstupuje, se skládá ze zrealizovaných soudů našich vlastních morálních činů.

Vykonali-li jsem ve dne nějaký dobrý čin, jeho účinek se v mém spánkovém těle zobrazí v duchovně-duševní složce, která v noci vychází ven. Moje morální kvalita žije tam uvnitř. V pozemském životě mezi narozením a smrtí člověk vskutku v sobě vytváří druhého člověka a tento druhý člověk, který každé noci vychází z našeho těla, je výsledkem našeho morálního nebo nemorálního života; tento výsledek s námi prochází branou smrti. Když člověk prochází branou smrti, nese si s sebou celé své zrealizované morální zhodnocení.

Tento výsledek, který je včleněn do věčného jádra naší bytosti, není tím jediným, co máme v duchovně-duševní složce, která z nás v noci vychází ven. Ale právě po smrti, kdy jsme zpočátku v éterném těle a teprve poté v astrálním těle³⁶), vidíme na sobě samém sotva něco jiného než tuto morální bytost člověka. Díváme se na to, zda jsme byli dobrým nebo zlým člověkem - jsme to my. Tak jako jsme zde člověkem kůže, nervů nebo krve, nebo člověkem kostí, jsme tam ve svém vlastním nazírání tím, čím jsme byli morálně nebo nemorálně.

Po smrti absolvujeme cestu ven, nejprve měsíční sférou, potom planetární sférou, pak sférou stálic, až do doby, kdy můžeme začít pracovat s bytostmi vyšších hierarchií na duchovním zárodku svého příštího fyzického těla. Ale tento náš budoucí fyzický orga-

nismus by se stal úplnou zrůdou, kdybychom tuto morálnost či nemorálnost vynesli nahoru až do nejvyšších světů, kde máme v duchovním zárodku utkávat náš příští fyzický organismus. Po určitou dobu mezi smrtí a novým zrozením musí být člověk vyzdvižen z toho, co je jeho morální kvalitou, a proto svoji morální kvalitu zanechává v měsíční sféře.

Je tomu skutečně tak, že svého morálního nebo nemorálního člověka zanecháváme v měsíční sféře, abychom mohli vstoupit do čisté sféry bohů, kde můžeme tkát své fyzické tělo.

Kristova síla v době před mystériem Golgoty a po mystériu Golgoty

Nyní se opět musíme vrátit k rozdílu mezi dávnými dobami před mystériem Golgoty a těmi dobami, které následovaly po mystériu Golgoty a trvají ještě dnes. Dávni zasvěcenci vysvětlovali svým žákům a jejich prostřednictvím celému lidstvu tehdejší civilizace, že k tomu, aby člověk mohl nalézt přechod z onoho světa, který jsem ve své „Theosofii“ nazval duševním světem (a jímž vlastně úplně prochází ještě v měsíční sféře), k tomu, aby dosáhl přechodu do světa, který jsem nazval zemí duchů, musí si zde na Zemi osvojit ony city, díky nimž bude duchovní sluneční bytost veden vzhůru, jakmile v měsíční sféře zanechá celý balíček svých morálních následků/

Vše, co nám dějepis vypráví o prvních třech křesťanských stoletích a ještě i o čtvrtém století, je v podstatě falešné, neboť křesťanství bylo v této době něčím úplně jiným. Bylo úplně jiné, neboť v něm vládlo ono pojetí, které ještě pocházelo z chápání dávné iniciační moudrosti. Lidé na základě této iniciační moudrosti věděli, že velmi vysoká sluneční bytost vyvádí člověka během života po smrti z měsíční sféry, jakmile v měsíční sféře zanechá svůj morální balíček, a při návratu ho přivádí zpět do této měsíční sféry. Díky tomu měl člověk sílu (tu by nemohl mít sám ze sebe) včlenit tohoto morálního člověka v určitém čase před narozením do sebe, aby pak mohl na Zemi naplnit v duši svůj osud; zároveň získal sílu k tomu, aby toto morální či nemorální nemohlo vstoupit do jeho fyzického těla, protože pak by se člověk narodil jako fyzická zrůda a

* Podrobně viz Max Hoffmeister, *Záhady početí*, Fabula 2010, pozn. vyd.

byl by i jinak tělesně nemocný. Morální balíček musí být při sestupu opět převzatý v měsíční sféře, aby nevstoupil přímo do těla.

Ti zasvěcenci, kteří žili v době mystéria Golgoty a ještě tři až čtyři století poté, říkali svým žákům, že vysoká sluneční bytost byla dříve jenom nahoře, v duchovních světech. Ale o co více se vědomí Já na Zemi pokrokem lidstva projasnilo, o to více se zatemňuje v duchovním světě. Čím víc se totiž naše vědomí Já zde na Zemi projasňuje skrze fyzické tělo, tím temnější je tam nahoře. Člověk by se již nemohl přiblížit k oné sluneční bytosti a po smrti by vlastní silou nenašel přechod z měsíční sféry do vyšších sfér, kdyby Kristus nestoupil dolů a neprošel by mystériem Golgoty. Bytost, kterou člověk dříve po smrti potkal jen v duchovním světě, sestoupila a po mystériu Golgoty žije zde na Zemi. Člověk k ní může získat vztah podle Pavlových slov: „*Ne já, nýbrž Kristus ve mně.*“^{<<37)} Díky tomu si člověk sílu, kterou mu zde na Zemi dává Kristus, bere ze Země s sebou, aby jeho morální bytost, kterou v sobě vytváří jako samostatnou bytost, zanechal v měsíční sféře a mohl přejít do vyšších sfér a zde tkát duchovní zárodek svého fyzického těla. A díky tomu má sílu k tomu, aby pak při sestupu měsíční sférou mohl ze svého svobodného rozhodnutí opět převzít svou karmu, další působení svých dobrých a zlých činů.* V průběhu historického vývoje jsme se stali svobodnými lidmi, ale stali jsme se jimi proto, že při sestupu měsíční sférou přebíráme díky Kristovu posílení, jež jsme získali zde na Zemi, svoji karmu ze svobodné vnitřní síly. Je úplně lhostejné, zda se nám to zde na Zemi líbí nebo nelíbí; činíme to, pokud se zde na Zemi staneme pravými křesťany, v tomto stadiu, které jsem právě popsal.

Snažil jsem se vám ukázat něco z toho, jak moderní iniciační věda dokáže nahlížet do světů, které můžeme nazvat skrytou stranou lidského života, jak lze vlastně vše, čím je člověk, objasnit jen díky tomu, že nahlédneme do těchto skrytých stránek.^{EX25} V souvislosti s tím jsem se vám pokusil ukázat, čím je pro dnešní lidi Kristův impuls, neboť k němu se musíme stále znova vracet. Člověk nemůže být celistvou lidskou bytostí, nenachází-li v době po mystériu Golgoty cestu ke Kristovu impulsu. A proto se jí musí stávat tak, že anthroposofická duchovní věda bude právě Kristův

* Viz např. S. Prokofjev, *Okultní význam odpouštění*, Fabula 2008, pozn. vyd.

impuls stále víc vysvětlovat správným způsobem. Neboť způsob, jakým byl člověk zatemnělým vědomím osvětlován v minulosti, by velké části lidstva (pomyslete na Orientálce, pomyslete na obyvatele jiných světadílů) vzal možnost vyznávat křesťanství. To křesťanství, které je prohlubováno anthroposofickou duchovní vědou, budou vskutku toužebně přijímat právě Orienetálci, kteří v sobě mají starou duchovnost, byť v dekadenci - bude-li správně pochopen základní nerv duchovní vědy, tak jak je zde míněn.

Jedině touto cestou může na Zemi přijít onen mír, který musí vycházet z duše a z lidského ducha a jenž je dnes pro Zemi tak potřebný - to dnes cítí všichni nezaujatí lidé. Zajisté se budeme muset ještě více přesvědčit o tom, jak je v podstatě bezcenné veškeré přemýšlení o zevních institucích a jak je naproti tomu nezbytné obracet se bezprostředně na duše. Na duše se však obracet nemůžeme, nedovedeme-li těmto duším nic říci o jejich vlastní domovině, o tom, co člověk prožívá mimo fyzické bytí v oněch stavech vědomí, o nichž jsem vám dnes hovořil. Třebaže se tyto stavy vědomí v pozemském životě ještě nevyskytují, jejich účinky již zde existují. Kdo dokáže takto vnímat život, bude vidět v každém lidském obličejí odraz kosmického osudu, jímž člověk prošel mezi smrtí a novým zrozením!

Dnes jsem vám vylíčil, jak lze osud pochopit z kosmu, jak jsme se stali mužem nebo ženou a že dokonce i barvu očí či vlasů můžeme pochopit teprve tehdy, když dokážeme nahlédnout do kosmického života. V našem světě nám nebude nic srozumitelné, nepochopíme-li to z kosmické stránky. Člověk se bude správně cítit jako lidská bytost teprve tehdy, pokud mu dokážeme na zákla

dě opravdového poznání ducha říci, jaká je jeho spojitost s tím, co se nachází za smyslově-fyzickým bytím. Ačkoli lidé to dnes ještě nevědí, nevědomě žízni po takovém věděni. A to, co se dnes křečovitě vyvíjí ve všech oblastech, ať již v duchovní oblasti, nebo zevně v oblasti práva nebo hospodářství, v kulturním či sociálním životě, vše je nakonec účinkem duchovna. Všechno toto lze ze sil úpadku převést k silám vzestupu jen tím, že se člověk bude opět učit poznávat něco o své spojitosti s mimofyzickým bytím, neboť toto fyzické bytí není ničím, nevidíme-li ho ve spojitosti s nadfyzickým bytím. Fyzické lidské tělo získá svůj význam teprve tehdy, až ho uvidíme do jisté míry jako soutok všech těch vznešených sil, které se tkaly mezi smrtí a novým zrozením. Skutečnou tragikou materialistického poznávání světa je ovšem to, že nezná dokonce ani samotné materiální skutečnosti. Lidské tělo pokládáme na pitevní stůl a pečlivě zkoumáme jeho tkáň a sestavení jeho jednotlivých fyzických částí. Děláme to proto, abychom se seznámili s materií, ale materii tímto způsobem nepoznáme, protože je účinkem ducha. Skutečně ji poznáme teprve tehdy, až ji budeme sledovat zpětně do toho stadia, kde se přede z ducha. Právě fyzicko-materiální život bude člověku srozumitelný, až se svou duší kosmicky uvede do duševní a duchovní sféry.

Vliv přijímání duchovna před jasnozřením

Pronikneme-li se vědomím, že máme stále více chápat, jak jsme spojeni s duševně-duchovní sférou kosmu, pak se staneme správnými anthroposofy. Vy se mi jistě nebudete vysmívat, když řeknu, že svět dnes potřebuje správné anthroposofy, kteří ovlivňují vzestup lidstva na základě onoho vědomí, jež vyvěrá z prožívání duchovna, třebaže bychom toto duchovno měli zprvu chápat jen v obraze, tj. pokud je sami nepoznáváme jasnozřivě. K tomu, abychom mohli blahodárně působit, majíce poznání ducha, nepotřebujeme být jasnozřiví. Stejně jako člověk nepotřebuje vědět, z čeho se skládá maso, když ho jí a toto maso ho přesto

výživuje, tak nepotřebuje být jasnozřivým, aby mohl působit svou prací a svým úplným propojením se životem vyšších světů. Jestliže člověk přijímá duchovní věci ještě před svým jasnozřením, je tomu tak, jako by je jedl. K tomu, čím můžeme být na základě svých duchovních znalostí prospěšní světu, jasnozření v podstatě nic nepřidává. Uspokojuje jen naše poznání, které je již přece zde. Přirozeně musejí existovat lidé, kteří dokážou zkoumat složení masa, ale k jídlu tyto znalosti nejsou potřebné. V novější době zde také musejí být jasnozřiví jedinci, kteří budou dále zkoumat propojení člověka s duchovním světem, ale k tomu, abychom ovlivnili to, co lidstvo potřebuje, je nutné, abychom byly především zdravými lidskými dušemi. Takové duše pocítí duševní sílu trávení, pokud jim hovoříme o duchovní vědě, a budou duchovno přijímat, zažívat a začleňovat ho do své práce. Veškerý civilizovaný svět dnes potřebuje takovou vnější práci, která bude v pravém a skutečném smyslu produhovněna.

Rudolf Steiner